Mariestads kommun

Plan mot diskriminering och kränkande behandling

Förskolan Vävaren

Läsår 2026/2027

Antagen 2026-10-15
Mariestad

Typ av styrdokument:	Plan
Beslutsinstans:	Rektor Förskolan Vävaren
Datum för antagande:	2026-10-15
Diarienummer:	
Dokumentet gäller för:	Förskolan Vävaren
Giltighetstid:	Läsåret 2026/2027
Tidpunkt för aktualisering:	2026
Dokumentansvarig:	Rektor

Strategi

Översiktligt dokument som beskriver vägval och långsiktiga mål samt utgör grund för prioritering.

Program

Mellanform av strategi och plan. Uttrycker värdegrund och beskriver önskvärd utveckling samt vilka metoder som ska användas.

- Plan

Är en instruktion som ger direktiv och beskriver konkreta mål och åtgärder.

Policy

Är kortfattad och uttrycker värdegrundsbaserat förhållningssätt och principer för vägledning.

Riktlinje

Säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet vid handläggning och utförande genom att ge konkret stöd och ange ramar för handlingsutrymme.

Regel

Anger absoluta normer för medarbetarnas och verksamheternas agerande. Är tydliga och tillåter inte tolkningsutrymme

Rutin eller tillämpningsanvisning

Detaljerad instruktion för hur en viss fråga ska hanteras. Innehåller handfasta råd och praktiska rekommendationer. Behandlar hur-frågor.

Innehållsförteckning

1. Inledning....4
1.1. Syfte....5
1.2. Ansvar....5
2. Uppföljning, utvärdering och analys av föregående års plan....5
2.1. Främjande och förebyggande åtgärder föregående läsår....5
2.2. Kränkningsärenden/diskriminering/trakasserier/sexuella trakasserier....10
2.3. Analys av främjande och förebyggande åtgärder samt kränkningsärende, diskriminering, trakasserier eller sexuella trakasserier....10
3. Undersök och analysera risker och hinder i verksamheten för innevarande läsår....11
3.1 Metod/kartläggning....11
3.2 Kränkande behandling....11
3.3 Sexuella trakasserier....12
3.4 Diskrimineringsgrunderna och trakasserier....12
3.5 Planerade åtgärder för läsåret....17
4. Delaktighet och förankring av planen (samverkansskyldighet)....19
4.1 Barns/elevers delaktighet....19
4.2 Medarbetares delaktighet....19
4.3 Vårdnadshavarens möjlighet till delaktighet....20
5. Rutin/åtgärder vid händelse av konflikt, diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier och kränkande behandling....20
5.1 Rutin vid konflikt mellan barn....20
5.2 Rutin när barn kränker/trakasserar/sexuellt trakasserar annan/annat barn....21
5.3 Rutin när personal kränker/diskriminerar/trakasserar/sexuellt trakasserar barn....22
5.4 Rutin för hur vårdnadshavare ska göra för att anmäla diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier eller kränkande behandling....22
5.5 När rektor kränker/diskriminera/trakasserar/sexuellt trakasserar barn/elev....23
5.6 När verksamheten diskriminerar barn/elev....23
6. Referenser....23
7. Bilagor....25
7.1 Definitioner....25
7.2 Lagstiftning och styrdokument....27
7.3 Anmälningsskyldighet....28

1. Inledning

Som stöd för arbetet mot diskriminering, kränkande behandling, trakasserier och sexuella trakasserier ska varje förskola/skola utarbeta en plan mot diskriminering och kränkande behandling. Arbetet med planen inkluderas i det systematiska kvalitetsarbetet. Planen kan ses som en dokumentation av det främjande, förebyggande och åtgärdande arbetet och den ska upprättas årligen för varje verksamhet inom förskolan och skolan.

I planen ska det finnas aktiva åtgärder för de främjande och förebyggande insatserna som bygger på kartläggningar och utvärderingar av tidigare läsårs arbete. Där ska det finnas en beskrivning av vilket arbete som planeras och vilka rutiner som gäller. Planen ska beskriva hur barn/elever, vårdnadshavare och medarbetare medverkar i det främjande och förebyggande arbetet.

Arbetet med de aktiva åtgärderna ska skriftligen dokumenteras. Arbetet med aktiva åtgärder innebär att bedriva ett förebyggande och främjande arbete genom att:

1. Undersöka om det finns risker för diskriminering eller repressalier eller om det finns andra hinder för enskildas lika rättigheter och möjligheter i verksamheten
2. Analysera orsaker till upptäckta risker och hinder
3. Vidta de förebyggande och främjande åtgärder som skäligen kan krävas
4. Följa upp och utvärdera arbetet enligt 1–3

Arbetet med aktiva åtgärder ska genomföras fortlöpande. Åtgärderna ska tidplaneras och genomföras så snart som möjligt.

1.1. Syfte

Förskolan Vävarens plan grundar sig på bestämmelser i skollagen (2010:800), diskrimineringslagen (2008:567) och förordningen (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling. Enligt dessa lagar ska skolan arbeta främjande och förebyggande för barns/elevers lika rättigheter och möjligheter samt mot diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier och kränkande behandling. Ett steg i arbetet är att varje år ta fram en ny plan för detta arbete. Planen syftar till att säkerställa barns/elevers trygghet, studiero samt deras rättigheter.

1.2. Ansvar

Rektor ansvarar för framtagandet av planen på enheten.

2. Uppföljning, utvärdering och analys av föregående års plan.

2.1. Främjande och förebyggande åtgärder föregående läsår

Föregående läsårs åtgärder på Förskolan Vävaren	**Åtgärd uppfylld** **Ja/Nej**
Alla vuxna ska vara goda förebilder, närvarande och lyhörda pedagoger som reagerar och agerar på alla former av trakasserier och kränkningar. Vi pedagoger lägger stor vikt vid att vara nära barnen och vägleda i lek och relations skapande. Vi hjälper de individuella barnet i barngruppen att göra sin röst hörd, respekteras samt stöttar i leken, rutiner och självständighet. Tillsammans med barnen utformar vi lärmiljöer som lockar till lek och samspel och vi kommer gemensamt fram till vilket förhållningssätt vi ska ha. Pedagogerna sätter ord på olika handlanden och delger tydlighet i vad som är ok och inte ok. Ett återkopplande med vårdnadshavare leder till ett samarbete och en samsyn för att undvika olika kränkningar. Vi ser mindre sammanhang som en framgångsfaktor. Vi delar in pedagoger och barn i små grupper i olika rum. Då kan vi se och höra barnens kommunikation, bemötande och agerande och bemöta och agera utifrån det Vi pedagoger har ett medvetet tänk när vi hjälper barnen att befinna sig i olika konstellationer, i olika sammanhang och i smågrupper. Det sker under hela dagen både inne och ute. Vilket leder till att barnen utvecklas, kan ta till sig olika roller och möjligheter och lära positiva saker av varandra. Detta bidrar bl.a. till att barnen ges förutsättningar till att lyssna på andra, våga tro på sig själva och känna känslan av att min och kompisarnas röst och tanke är viktig i värdegrundsfrågorna.	Ja. Vi pedagoger har haft ett medvetet bemötande och varit närvarande, delaktiga samt aktiva vilket har skapat förutsättningar för hållbara relationer mellan alla i vår utbildning.

Vi anser att vårt arbete visar på ett relationellt och medvetet förhållningssätt där både individ och grupp får utrymme. Vi pedagoger har en aktiv, tydlig och medveten roll i barnens vardag.	
Pedagogerna ska diskutera och reflektera kring gemensamma värdegrundsfrågor i lärmiljöerna, i arbetslaget och tillsammans med barnen Vi arbetar medvetet med att utforma lärmiljöer som är tydliga, tillgängliga och föränderliga utifrån barnens intressen, behov och nyfikenhet. Detta bidrar till att skapa en positiv gruppkänsla där barnen känner sig accepterade och ges möjlighet att utvecklas utifrån sina individuella förutsättningar. Genom att kontinuerligt anpassa material och miljö efter barnens utveckling och erfarenheter skapar vi förutsättningar för självständighet, delaktighet och inflytande i utbildningen. De lär kollegialt av varandra, lyssnar in och hjälps åt. För att nå fram till alla barns utveckling och lärande behöver miljön vara i ständig förändring och pedagogerna vara lyhörda över barnens funderingar och olikheter. Lärmiljöerna präglas av ett inkluderande och demokratiskt förhållningssätt där barns olika behov och uttryck tas tillvara. Pedagogerna är lyhörda och närvarande i barnens lek och utforskande, vilket möjliggör att vi kan utmana, stötta och bredda barnens erfarenheter. Detta ger förutsättningar för glädje, trygghet och sammanhållning som lägger grunden för utveckling, lärande och varje individs lika värde. När vi uppmärksammar att barn inte tar del av vissa miljöer arbetar vi aktivt för att stötta dem att våga närma sig nya sammanhang. Detta stärker deras trygghet, ökar deras handlingsutrymme och bidrar till nya relationer och lärandesituationer Värdegrundsarbetet genomsyrar hela verksamheten och är integrerat i både lärmiljöer och dagliga möten. Vi lägger stor vikt vid att stärka barnens självkänsla genom att uppmuntra dem att synliggöra sina egna styrkor och uppmärksamma andras. Genom detta utvecklar barnen förståelse för allas lika värde, respekt och empati. Vi skapar en gemenskap där barnen upplever sig som betydelsefulla och som en tillgång i gruppen, i linje med Lpfö 25. *”Alla barn ska få uppleva den tillfredställelse och glädje det ger att göra framsteg, övervinna svårigheter och att vara en till gång i gruppen*" Lpfö-18 rev 25 Barnen ges kontinuerligt möjlighet att reflektera tillsammans med varandra och pedagogerna. Detta sker i vardagliga situationer, exempelvis i lek, i samspel och i gemensamt problemlösande där vi uppmuntrar barnen att lyssna på varandra, föra fram sina tankar och hitta lösningar tillsammans. Genom att synliggöra lärandeprocesser och stärka barnens förmåga att sätta	Ja. Vi har en samsyn i vårt förhållningssätt vilket skapat goda förutsättningar för demokrati samt att vi uppmuntrar barnen att sätta ord på sina tankar och åsikter. Vi stöttar barnen i att lyssna på varandra och lära sig att ge plats åt andras tankar och känslor.

ord på sina erfarenheter utvecklas deras förståelse för både sitt eget och andras lärande. Genom ett medvetet arbete med lärmiljöer, värdegrund och reflektion skapar vi förutsättningar för en trygg, inkluderande och meningsfull utbildning. Barnen ges möjlighet att uppleva glädje i sitt lärande, utveckla sociala förmågor och känna delaktighet i en demokratisk gemenskap, vilket ligger i linje med förskolans uppdrag enligt Lpfö 25.	
Ge positiv feedback och uppmuntra positiva beteenden mellan alla. Positiv feedback används inte bara som beröm, utan som ett medvetet pedagogiskt verktyg för utveckling, relationer och lärande. Barnens trygghet, relationer och självkänsla står i centrum i vår pedagogiska utbildning. Under hela dagen delar vi barnen i mindre sammanhang för att skapa lugn och ge dem möjlighet till positiva relationer. De lär av varandra och hjälper varandra. Vi uppmuntrar dem att hjälpa varandra och ser att det ger resultat då de hjälps åt. Vi bekräftar, bemöter och berömmer barnen för att ge dem självkänsla och tillit och stolthet till sin egen förmåga. Vi pedagoger är positiva och detta speglar av sig på barnen och skapar förutsättningar till en trygg och glädjefylld grupp som vågar utvecklas tillsammans men det krävs att vi ständigt arbetar med trygghet och kommunikation för att bibehålla ett gott klimat. Vi är medvetna och ständigt uppmärksamma på att bemöta varje barn på ett positivt sätt, vilket speglar sig på barnens sätt gentemot varandra. Vi pedagoger uppmuntrar hjälpsamhet och positiva beteenden mellan både barnen och pedagoger. Vi ser att det leder till en positiv atmosfär, förändrade beteenden och bättre sammanhållning i barngruppen. Barnen inspirerar varandra och lär sig av varandra när de får berätta om och visa upp det som de gjort. Vi ser hur barnen blir stolta och utvecklas som individer och i sin lärandeidentitet. Vi pedagoger finns nära och erbjuder verktyg till olika strategier till hur man bemöter och bekräftar sina kamraters olikheter och styrkor. Vi pedagoger har lagt stor vikt vid att vara nära barnen och vägleda i lek och relationsskapande. Vi hjälper de individuella barnet i barngruppen att göra sin röst hörd, respekteras samt stöttar i leken, rutiner och självständighet	Ja, vi har ett medvetet och gemensamt förhållningssätt och bemötande gentemot alla i vår utbildning som smittar av sig.

Förebyggande **A: Vi ska organisera och fördela pedagoger i hela utbildningen under hela dagen för att förebygga kränkande behandling. Vi utformar lärmiljöer där alla kan samspela.** En tydlig organisation och samsyn med närvarande pedagoger skapar trygghet i varje miljö. Detta gör att vi kan motverka och förbygga kränkningar och stötta barnen i sin lek och självkänsla. Vi reflekterar kontinuerligt över barnens lärmiljö och material för att det ska bli en miljö som tilltalar och är tillgänglig för alla barn och skapa förutsättningar för nya kamratrelationer och utveckling sker. Pedagogisk dokumentation som finns synlig för att inspireras och utvecklas vidare av. Vi skapar mindre sammanhang och ändrar fördelningen bland barnen i förebyggande syfte. Vi organiserar och lägger vikt vid att ha en tydlig struktur och rutiner vid förflyttningar. Vi ser mindre sammanhang som en framgångsfaktor. Vi utgår från den barngrupp vi har och deras behov och skapar konstellationer för att skapa positiva bemötande mellan barnen då de kan se och upptäcka varandras förmågor. Genom att vi är närvarande pedagoger har vi återkopplat i stunden och i de situationer som uppstått och varit stöttande för vidare utveckling och egen förståelse. Vi pedagoger har haft en samsyn och reflektioner kring beteenden hos barnen. Vid uppkomna situationer har vi haft en samsyn i vårt agerande och bemötande att förhindra kränkningar. Vi delger varandra om uppkomna händelser för barnets bästa i fokus.	Ja, genom att vi pedagoger har haft en samsyn och gemensamma reflektioner kring barnens relationer som har stärkt vår utbildning.
B. Vi ska stärka barnets självkänsla Genom att bemöta, bekräfta och berömma barnen och få dem att känna sig accepterade, lita på sig själva och sin egen förmåga stärker vi barnens självkänsla. Genom att barnen får befinna sig i mindre sammanhang stärker vi känslan av trygghet och tillit, detta i sin tur ger barnen möjlighet till närmare relationer och kan lättare uttrycka sig. Vi vill förstärka lärandeidentiten hos barnen av att "jag vill, jag kan och jag vågar". Vi uppmuntrar barnen att lära av varandra genom att ta hjälp av varandras styrkor och färdigheter. Vi synliggör och reflekterar tillsammans med barnen om våra olikheter genom att sätta ord på det utan att värdera det. Vi är noga med att närvarande och medvetet kommunicera, observera och lyssna in tillsammans med barnen så att de kan känna trygghet i att uttrycka känslor, viljor samt beteenden på sitt individuella sätt.	Ja, vi är närvarande pedagoger med ett medvetet bemötande.
C: Samtal med specialpedagog på barnhälsoteam, BHT	Ja

Vi har haft samtal kontinuerligt med specialpedagog och handledning av psykolog. Det har gett oss bra förebyggande stöd och verktyg för att utveckla barnen individuellt vidare. Detta ger fler synvinklar in i vårt arbetslag och vår utbildning som driver vår undervisning vidare med fler verktyg. Det inger även en trygghet i vårt förhållningssätt och en bekräftelse på vårt arbetssätt. Vi får nya tankar kring utformningen av våra lärmiljöer och vårt förhållningssätt.	Bredda basen har gett oss verktyg och nya infallsvinklar.
D. Info om barn på avdelningsmötena, mini STM Det har varit bristfälligt med information mellan avdelningarna då avdelningsmötena har försvunnit. Vi har funnit ett nytt forum då vi ska bli bättre på att informera om vissa barn på arbetsorganisationsmötena som är en gång i månaden. Varje pedagog får finna en rutin då man tar reda på informationen från protokollet efter dessa möten.	Ja Vi kan bli bättre på att ha mini STM oftare, vi försöker ha en regelbunden kommunikation kring barnen.
E: Rapportera incidenter Rapportering av incidenter och tillbud har gjorts i Kia men vi har inte anmält några tillbud på kränkningar. Vi reflekterar ständigt över händelser både i arbetslaget och i barngruppen- och med vårdnadshavare när de uppstår. Vi försöker vara medvetna och uppmärksamma över om det är samma barn som utsätts genom att skapa en samsyn och se mönster som vi kan få stopp på. Vi har reflektioner med barnen omkring hur man kommunicerar med varandra, vad som är ok och inte ok samt vikten av att varje individ måste stå upp för sig själv, kommunicera vad den vill och vid behov säga stopp.	
F. Läsa litteratur som upplyser om andra kulturer och religioner. Lyfta olikheter i hemkulturer Vi använder oss av Polyglutt och det varierade utbudet av litteratur för att upplysa om olika kulturer. Vi är medvetna pedagoger som inte lägger några värderingar i olikheter i våra hemkulturer genom att inte förutsätta olika saker i barnens familjer Vi reflekterar tillsammans med barnen när tillfällen uppkommer om andra kulturer, hemkulturer och olikheter, bl.a genom sånger, traditioner och vid maten.	Ja

G. Främjande samtal för tillgängligt lärande Främjande samtal har varit ett bra forum då vi tillsammans tidigt på terminen med nya gruppkonstellationer gör en inblick i gruppen för att synliggöra vilket arbete som behövs för i gruppen. Önskvärt med flera återkopplingar, vid behov, för att se om arbetet fungerar och synliggöra om progression i samspel och lärande sker. Utbildningen Bredda Basen har gett oss information kring barns olikheter och en fördjupning i förståelse för deras olika beteenden och behov. Vi har fått tips om vilket förhållningssätt vi kan ha, vilket material vi kan använda oss av som är kopplat till vår verklighet. Vi har getts tid och möjlighet att lyfta situationer och aktiviteter i vår utbildning som vi har kunnat fördjupa oss i och få handledning utifrån. Vi uppskattar det tydliga upplägget av utbildningen när det är uppdelat i olika block och vi kan fokusera, reflektera och fördjupa oss i en del i taget.	Ja

2.2. Kränkningsärenden/diskriminering/trakasserier/sexuella trakasserier

Vävaren har under året inte haft några rapporterade kränkningsärenden.

2.3. Analys av främjande och förebyggande åtgärder samt kränkningsärende, diskriminering, trakasserier eller sexuella trakasserier

- Vi har varit närvarande pedagoger och samarbetat över grupperna. Vi har ständigt diskuterat kring barnsyn, människosyn, empati, förhållningssätt i miljön och material. Vi har tidigt reagerat på alla former av trakasserier och kränkningar vilket vi sett är en framgångsfaktor. Vi har fått positiv respons på vårt gemensamma arbetssätt och vår samsyn kring bemötande från vårdnadshavare vid utvecklingssamtal, samt vikarier och studenter/elever.

- Vi har sett en framgångsfaktor i att vi pratar beteenden och känslor som också blir en samsyn i utbildningen mellan pedagoger och barn. Vi ser och bemöter alla barn utifrån deras förutsättningar och behov eftersom vi lägger grunden för en god anknytning. Vi har pratat kontinuerligt tillsammans med barnen kring beteende och bemötande. Detta har gett barnen verktyg till att själva reda ut och lösa konflikter genom kommunikation. Vi har synliggjort och uppmuntrat barnens empatiska förmågor. Vi har sett att barnen får en ökad förmåga och vilja att självmant hjälpa varandra, ta emot hjälp och bjuda in varandra till lek.

- I vår undervisning erbjuder vi barnen att utifrån sina erfarenheter få dela med sig (genom t.ex. skapande och rollek) där de både lyfter sina egna idéer och blir lyssnade på och lyssnar på andra; demokrati. Genom samtal med barnen hjälper vi dem att stärka sin självkänsla, att våga stå för sina åsikter och känslor. Vi har en förståelse för att barnen utgår från sig själva, pedagogens uppgift är att skapa förståelse för att allas röster är av värde.

- Vi har haft en öppen och rak dialog med hemmen för att utveckla och främja barnens beteende.

- Vi har haft möte med specialpedagog om bemötande och förebyggande åtgärder.

3. Undersök och analysera risker och hinder i verksamheten för innevarande läsår

3.1 Metod/kartläggning

Förskolan Vävarens utbildning utgår ifrån vår läroplan Lpfö-25.
Vi strävar mot ett öppet och inkluderande arbetssätt, genom samsyn och en god kommunikation pedagogerna emellan. Vi är närvarande pedagoger där vi lär och reflekterar tillsammans med barnen.

Vi avsätter tid på arbetsorganisationsmöten för att tillsammans på Vävaren reflektera och få en samsyn kring risker som kan påverka barnen. Vårt arbetssätt för att förhindra diskriminering och kränkande behandling är att vara närvarande pedagoger. Detta leder till att vi kan erbjuda barnen verktyg och strategier till att stärka sin självkänsla och respektera varandra.

Vi pedagoger fortsätter bygga goda relationer, god gemenskap och aktivt arbeta med värdegrundsfrågor tillsammans med barnen. Vi har en kontinuerlig dialog med vårdnadshavarna kring dessa frågor.

Aktivt dela in barngrupper i mindre sammanhang för att ge förutsättningar till nya relationer mellan barnen, detta gynnar bland annat det kollegiala lärandet.

Alla pedagoger kommer gå utbildningen ”Bredda basen” där vi kommer få information och handledning kring NPF-diagnoserna.

3.2 Kränkande behandling

Risker och hinder för kränkande behandling	**Analys av de orsaker till de risker och hinder för kränkande behandling som upptäcks**

Kränkande behandling En risk är att vi inte uppmärksammar kränkningar om vi pedagoger inte är närvarande, att vi inte ser, hör eller förstår de situationer som uppstår. En risk kan också vara att information om händelser inte når fram till alla pedagoger. En risk är också fördomar och förutfattade meningar som finns med hos oss alla.	Att vi är olika och har olika uppfattningar om vad som är en kränkning, vad som är okej att säga och inte. Att vi har vikarier som inte delar vår värdegrund. Att vi inte sätter in vikarier eller får vikarier så att vi kan vara närvarande i alla situationer. Att vi inte kan fördela oss i alla rum och på alla platser för vi är inte fler pedagoger. Vi kan inte se och hör av allt som händer och inte läsa av alla situationer. Att vi inte ser allas lika värde.

3.3 Sexuella trakasserier

Risker och hinder för sexuella trakasserier	**Analys av de orsaker till de risker och hinder som upptäcks**
Sexuella trakasserier En risk är att vi inte uppmärksammar kränkningar kring sexuella trakasserier. Om vi pedagoger inte är närvarande, att vi inte ser, hör eller förstår de situationer som uppstår En risk kan vara att information om händelser inte når fram till alla pedagoger. En risk är också fördomar och förutfattade meningar som finns med hos både pedagoger, barn och andra vuxna i utbildningen.	Att vi är olika och har olika uppfattningar om vad som är en kränkning, vad som är okej att säga och inte. Att vi har vikarier som inte delar vår värdegrund. Att vi inte sätter in vikarier eller får vikarier så att vi kan vara närvarande i alla situationer. Att vi inte kan fördela oss i alla rum och på alla platser för vi är inte fler pedagoger. Vi kan inte se och hör av allt som händer och inte läsa av alla situationer. Att vi inte ser allas lika värde.

3.4 Diskrimineringsgrunderna och trakasserier

Risker och hinder för diskriminering och trakasserier	**Analys av de orsaker till de risker och hinder som upptäcks**

Kön En risk är att vi inte uppmärksammar kränkningar kring kön om vi pedagoger inte är närvarande, att vi inte ser, hör eller förstår de situationer som uppstår. En risk kan vara att information om händelser inte når fram till alla pedagoger. En risk att lekmiljön är präglad och utformad utifrån stereotypa könsnormer. En risk är fördomar och förutfattade meningar som finns med hos både pedagoger, barn och andra vuxna i utbildningen.	Att vi är olika och har olika uppfattningar om vad som är en kränkning, vad som är okej att säga och inte. Att vi trots att vi är medvetna hamnar i vissa könsmönster i olika sammanhang, t.ex. i lekmiljöer. Att vi har vikarier som inte delar vår värdegrund. Att vi inte sätter in vikarier eller får vikarier så att vi kan vara närvarande i alla situationer. Att vi inte kan fördela oss i alla rum och på alla platser för vi är inte fler pedagoger. Vi kan inte se och hör av allt som händer och inte läsa av alla situationer. Att vi inte ser allas lika värde.
Könsöverskridande identitet eller uttryck En risk är att vi inte uppmärksammar kränkningar kring könsöverskridande identitet eller uttryck om vi pedagoger inte är närvarande, att vi inte ser, hör eller förstår de situationer som uppstår. En risk kan också vara att information om händelser inte når fram till alla pedagoger. En risk är fördomar och förutfattade meningar som finns med hos både pedagoger, barn och andra vuxna i utbildningen.	Att vi är olika och har olika uppfattningar om vad som är en kränkning, vad som är okej att säga och inte. Att vi har vikarier som inte delar vår värdegrund. Att vi inte sätter in vikarier eller får vikarier så att vi kan vara närvarande i alla situationer. Att vi inte kan fördela oss i alla rum och på alla platser för vi är inte fler pedagoger. Vi kan inte se och hör av allt som händer och inte läsa av alla situationer. Att vi inte ser allas lika värde.

Etnisk tillhörighet En risk är att vi inte uppmärksammar kränkningar kring etnisk tillhörighet om vi pedagoger inte är närvarande, att vi inte ser, hör eller förstår de situationer som uppstår. En risk kan också vara att information om händelser inte når fram till alla pedagoger. En risk är också fördomar och förutfattade meningar som finns med hos både pedagoger och barn.	Att vi är olika och har olika uppfattningar om vad som är en kränkning, vad som är okej att säga och inte. Att vi har vikarier som inte delar vår värdegrund. Att vi inte sätter in vikarier eller får vikarier så att vi kan vara närvarande i alla situationer. Att vi inte kan fördela oss i alla rum och på alla platser för vi är inte fler pedagoger. Vi kan inte se och hör av allt som händer och inte läsa av alla situationer. Att vi inte ser allas lika värde.
Religion eller annan trosuppfattning En risk är att vi inte uppmärksammar kränkningar kring religion om vi pedagoger inte är närvarande, att vi inte ser, hör eller förstår de situationer som uppstår. En risk kan också vara att information om händelser inte når fram till alla pedagoger. En risk är också fördomar och förutfattade meningar som finns med hos både pedagoger och barn. På förskolan Vävaren möter vi sällan barn med annan religion eller annan trosuppfattning.	Att vi är olika och har olika uppfattningar om vad som är en kränkning, vad som är okej att säga och inte. Att vi har vikarier som inte delar vår värdegrund. Att vi inte sätter in vikarier eller får vikarier så att vi kan vara närvarande i alla situationer. Att vi inte kan fördela oss i alla rum och på alla platser för vi är inte fler pedagoger. Vi kan inte se och hör av allt som händer och inte läsa av alla situationer. Att vi inte ser allas lika värde. Vi ser en risk i att barnen inte får förståelse och insikt i andra religioner och värderingar på ett naturligt sätt.
Funktionsnedsättning En risk är att vi inte uppmärksammar kränkningar kring funktionsvariationer om vi pedagoger inte är närvarande, att vi inte ser, hör eller förstår de situationer som uppstår. En risk kan också vara att information om händelser inte når fram till alla pedagoger.	Att vi är olika och har olika uppfattningar om vad som är en kränkning, vad som är okej att säga och inte. Att vi har vikarier som inte delar vår värdegrund. Att vi inte sätter in vikarier eller får vikarier så att vi kan vara närvarande i alla situationer.

En risk är också fördomar och förutfattade meningar som finns med hos både pedagoger och barn.	Att vi inte kan fördela oss i alla rum och på alla platser för vi är inte fler pedagoger. Vi kan inte se och hör av allt som händer och inte läsa av alla situationer. Att vi inte ser allas lika värde.
Sexuell läggning En risk är att vi inte uppmärksammar kränkningar kring sexuell läggning om vi pedagoger inte är närvarande, att vi inte ser, hör eller förstår de situationer som uppstår. En risk kan också vara att information om händelser inte når fram till alla pedagoger. En risk är också fördomar och förutfattade meningar som finns med hos både pedagoger och barn.	Att vi är olika och har olika uppfattningar om vad som är en kränkning, vad som är okej att säga och inte. Att vi har vikarier som inte delar vår värdegrund. Att vi inte sätter in vikarier eller får vikarier så att vi kan vara närvarande i alla situationer. Att vi inte kan fördela oss i alla rum och på alla platser för vi är inte fler pedagoger. Vi kan inte se och hör av allt som händer och inte läsa av alla situationer. Att vi inte ser allas lika värde.
Ålder En risk är att vi inte uppmärksammar kränkningar på grund av ålder om vi pedagoger inte är närvarande, att vi inte ser, hör eller förstår de situationer som uppstår. En risk kan också vara att information om händelser inte når fram till alla pedagoger. En risk är också fördomar och förutfattade meningar som finns med hos både pedagoger och barn. Det kan bli en risk om vi ständigt delar in barnen i åldersgrupper, och inte blandar dem.	Att vi är olika och har olika uppfattningar om vad som är en kränkning, vad som är okej att säga och inte. Att vi har vikarier som inte delar vår värdegrund. Att vi inte sätter in vikarier eller får vikarier så att vi kan vara närvarande i alla situationer. Att vi inte kan fördela oss i alla rum och på alla platser för vi är inte fler pedagoger. Vi kan inte se och hör av allt som händer och inte läsa av alla situationer. Att vi inte ser allas lika värde. En risk att det skapar ett ”vi mot dem.”

3.5 Planerade åtgärder för läsåret

Åtgärderna är överförda och tidsplanerade i enhetens kvalitetsverktyg för att fortlöpande genomföras. För definition av begreppen främjande och förebyggande, se bilaga 1.

Planerade främjande åtgärder på förskolan vävaren	**När påbörjas/genomförs åtgärden?**	**Hur?**	**Ansvarig**
Alla vuxna ska vara goda förebilder, närvarande och lyhörda pedagoger som reagerar och agerar på alla former av trakasserier och kränkningar.	Under hela året.	Genom att ha ett professionellt och medvetet förhållningssätt kan vi se, uppmärksamma, bemöta och agera vid uppkomna situationer. För att kunna göra detta behöver vi pedagoger ha ett medvetet arbetssätt där vi fördelar oss över alla våra lärmiljöer, både inne och ute, under hela dagen. En ständigt återkommande reflektion kring vår samsyn gör oss trygga och tydliga i vårt förhållningssätt. Detta leder till att barnen blir bemötta på likvärdigt sätt av alla pedagoger	Alla pedagoger
Pedagogerna ska diskutera och reflektera kring gemensamma värdegrundsfrågor i lärmiljöerna, i arbetslaget och tillsammans med barnen	Under hela året	Utforma en medveten och intressant lärmiljö som stöttar värdegrundsarbetet med barnen. Vi tar med barnen i skapandet av våra miljöer och vi använder oss av tydlighet, tilltalande, tillgänglig och tillåtande för att skapa trygghet och inkludering av alla barn. Vi har ett reflekterande och ett demokratiskt arbetssätt i utformandet av våra lärmiljöer samt i barnens olika relationer.	Alla pedagoger

		Vi använder oss av litteratur och rekvisita som tar upp frågeställningar kring värdegrund med barnen.	
Ge positiv feedback och uppmuntra positiva beteenden mellan alla.	Under hela året.	Vi bemöter, bekräftar och berömmer barnens positiva beteenden så att de leder till samspel, förståelse och kommunikation. Vi pedagoger är goda förebilder och stävar efter att vårt beteende speglar av sig på barnen. Vi uppmuntrar barnen att bemöta varandra på ett fint sätt.	Alla pedagoger
Planerade förebyggande åtgärder på förskolan Vävaren	**När påbörjas/genomförs åtgärden?**	**Hur?**	**Ansvarig**
Vi ska organisera och fördela pedagoger i hela utbildningen under hela dagen för att förebygga kränkande behandling. Vi utformar lärmiljöer där alla kan samspela.	Under hela året	Vi skapar mindre sammanhang, fördelar och omfördelar kamratkonstellationer i förebyggande syfte. Återkopplar bemötande för utveckling och medvetenhet. En tydlig organisation och fördelning av pedagoger i lärmiljöerna ute som inne. Vi ska ha en samsyn och en uppmärksamhet kring olika beteendemönster för att förhindra kränkningar.	Alla pedagoger
Vi ska stärka barnens självkänsla.	Under hela året	Hjälpa barnen att våga stå för sina egna åsikter och värna om sin egen person. Detta gör vi genom att vara närvarande och medvetna pedagoger.	Alla pedagoger

Samtal med specialpedagog på barnhälsoteam. BHT.	Möjlighet finns två/tre gånger per termin.	Handledning och samtal med specialpedagog vid frågor.	Alla pedagoger
Info om barn på arbetsorganisationsmötena, mini STM	Möjlighet finns vid varje arbetsorganisation smöte	Information och diskussion på mötena för att skapa samsyn i huset, samt uppmärksamma varandra på dolda ytor på gården.	Alla pedagoger
Rapportera incidenter	Under hela året	Rapportering i avsedda dokument	Alla pedagoger
Läsa litteratur som upplyser om andra kulturer och religioner. Lyfta olikheter i hemkulturer.	Under hela året	Medvetna val av litteratur. Använda tillfällen som uppkommer i utbildningen för att reflektera tillsammans	Alla pedagoger
Främjande samtal för tillgängligt lärande	En gång per termin per arbetslag.	Samtal mellan pedagoger, specialpedagog och rektor.	Alla pedagoger

4. Delaktighet och förankring av planen (samverkansskyldighet)

4.1 Barns/elevers delaktighet

Sker genom att:

•Barnen uppmuntras ständigt att lyfta fram sina synpunkter och ge uttryck för sina funderingar, upplevelser och känslor

•Barnen samtalar med pedagoger och varandra

•Barnen reflekterar kring gemensamma värdegrundsfrågor. (t.ex. hur man är en bra kompis.) Barnen är på detta vis aktiva i att kunna påverka sin vistelse på förskolan.

4.2 Medarbetares delaktighet

Sker genom att:

- Framtagandet av planen alterneras systematiskt mellan samtliga pedagoger, alla blir delaktiga.
- Reflekterar kontinuerligt kring gemensamma värdegrundsfrågor och förhållningssätt.
- Rektor informerar kost och städpersonal så alla på enheten blir delaktiga.

- Alla anställda har tagit del av rutin och åtgärd gällande diskriminering eller kränkande behandling.
- Rektor informerar nyanställda och vid introduktion av nya vikarier informerar ansvarig pedagog.

4.3 Vårdnadshavarens möjlighet till delaktighet

Sker genom att:

- Vi för dagliga samtal med vårdnadshavarna där vi reflekterar kring utbildningen och där vårdnadshavarnas frågor och åsikter tas tillvara.
- Planen lyfts vid inskolning och utvecklingssamtal
- Varje år lämnas det ut en enkät där varje vårdnadshavare enskilt kan uttrycka synpunkter på vår utbildning.
- Den fastställda planen finns tillgänglig på vår hemsida.

5. Rutin/åtgärder vid händelse av konflikt, diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier och kränkande behandling

5.1 Rutin vid konflikt mellan barn

Upptäckt/information av/om konflikt

Steg	**Åtgärd**	**Ansvarig**
1.	Ingrip om behövligt.	All personal
2.	Meddela barnens pedagoger.	Den personal som ingripit eller eventuellt fått information om konflikt
3.	Samtal med berörda barn	Pedagog
4.	Bestäm tid för uppföljning (ca en vecka senare).	Pedagog
5.	Dokumentera händelsen	Pedagog
6.	Kontakta vårdnadshavare till berörda barn. Berätta om händelsen och hur förskolan hanterat det samt dokumentera samtalet.	Pedagog

5.2 Rutin när barn kränker/trakasserar/sexuellt trakasserar annan/annat barn

Upptäckt/information om kränkning, trakasserier eller sexuella trakasserier

Steg	**Åtgärd**	**Ansvarig**
1.	Anmäl kränkning/trakasserier/sexuella trakasserier till rektor via länk på Navet ”Anmäl kränkning barn och elev”	All personal
2.	Informerar berörda barns pedagoger.	All personal
3.	Informera berörda barns vårdnadshavare om att en anmälan gjorts och att förskolan kommer att utreda kränkningen/trakasserierna/sexuella trakasserierna	Pedagog
4.	Utredning påbörjas	Rektor
5.	Barnen hålls under uppsikt under utredningstiden.	Pedagog/arbetslag
6.	Samtal med berörda barn om kränkningen/trakasserierna/sexuella trakasserierna (utifrån mognad)	Pedagog
7.	Åtgärder/insatser sätts in vid behov när utredning är klar.	Rektor
8.	Samtal med berörda barns vårdnadshavare om utredningen och om åtgärder/insatser.	Rektor
9.	Uppföljning av åtgärder/insatser.	Rektor
10.	Om kränkning/trakasserierna/sexuella trakasserierna upphör avslutas ärendet.	Rektor
11.	Om kränkningen/trakasserierna/sexuella trakasserierna inte upphör intensifieras åtgärder/insatser och eventuell tas hjälp av andra professioner eller externa myndigheter.	Rektor

5.3 Rutin när personal kränker/diskriminerar/trakasserar/sexuellt trakasserar barn

Upptäckt/information av/om kränkning, trakasserier eller sexuella trakasserier

Steg	**Åtgärd**	**Ansvarig**
1.	Barn/personal meddelar rektor eller annan personal att barn blir kränkt, diskriminerad, trakasserad eller sexuellt trakasserad.	All personal
2.	Informera berörd vårdnadshavare om kränkningen/diskrimineringen/trakasserierna /sexuella trakasserierna och dokumentera samtalet.	Rektor
3.	Utredning påbörjas	Rektor
4.	Samtal med berört barn (utifrån mognad) och personal om kränkningen/diskrimineringen/trakasserierna /sexuella trakasserierna	Rektor
5.	Fackliga företrädare och skyddsombud informeras.	Rektor
6.	Åtgärder/insatser sätts in vid behov när utredningen är klar.	Rektor
7.	Uppföljning av åtgärder/insatser	Rektor
8.	Om kränkning, diskriminering/trakasserierna/sexuella trakasserierna upphör avslutas ärendet.	Rektor
9.	Om kränkning, diskriminering/trakasserierna/sexuella trakasserierna inte upphör kontaktas respektive avdelningschef.	Rektor

5.4 Rutin för hur vårdnadshavare ska göra för att anmäla diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier eller kränkande behandling

Upptäckt/information av/om diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier eller kränkande behandling.

Scenario	Åtgärd
A. Elev utsätter annan elev för trakasserier/sexuella trakasserier eller kränkande behandling.	Informera mentor
B. Personal utsätter barn för diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier eller kränkande behandling.	Informera rektor
C. Verksamheten[1] utsätter barn för diskriminering.	Informera rektor
D. Rektor utsätter barn för diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier eller kränkande behandling.	Informera chef för förskola, Anna-Karin Yséus

5.5 När rektor kränker/diskriminera/trakasserar/sexuellt trakasserar barn/elev

Informera avdelningschef för förskola Anna-Karin Yséus.

5.6 När verksamheten[2] diskriminerar barn/elev

Informera avdelningschef för förskola Anna-Karin Yséus

För information kan även elev och vårdnadshavare vända sig till Barn- och elevombudsmannen www.skolinpektionen.se/BEO vid åsikter om utbildningen.

6. Referenser

- Diskrimineringslagen (2008:567)
- Diskrimineringsombudsmannens handledning – Lika rättigheter i förskolan
- Diskrimineringsombudsmannens handledning – Lika rättigheter i skolan
- FN:s barnkonvention
- Skollagen (2010:800)
- Skolverkets allmänna råd – Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling

[1,2] Med **verksamheten** menas skolans miljö, byggnader, lokaler, utegård, utformning och möblering, m.m. och syftar på bristande tillgänglighet.
[2,2] Med **verksamheten** menas skolans miljö, byggnader, lokaler, utegård, utformning och möblering, m.m. och syftar på bristande tillgänglighet.

- Socialtjänstlagen (2001:453)

7. Bilagor

7.1 Definitioner

Bristande tillgänglighet
När en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att sådana åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning som är skäliga utifrån krav på tillgänglighet i lag och annan författning, och med hänsyn till:
- de ekonomiska och praktiska förutsättningarna
- varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde
- andra omständigheter av betydelse

Diskriminering
Diskriminering är när förskolan/skolan behandlar ett barn/elev sämre än andra barn/elever och behandlingen har samband med diskrimineringsgrunderna kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsöverskridandet identitet/uttryck eller ålder. Eftersom diskriminering handlar om missgynnande förutsätter det någon form av makt hos den som utför diskrimineringen. Diskrimineringen kan vara antingen direkt eller indirekt.

Direkt diskriminering
Med direkt diskriminering menas att ett barn/elev missgynnas och det har en direkt koppling till någon av diskrimineringsgrunderna.

Främjande
Främjande arbete handlar om att identifiera och stärka de positiva förutsättningarna för likabehandling i verksamheten. Arbetet utgår ifrån skolans övergripande uppdrag att verka för demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter. Detta värdegrundsarbete syftar till att förankra respekten för alla människors lika värde samt att utveckla en skolmiljö där alla barn och elever känner sig trygga och utvecklas.

Förebyggande
Det förebyggande arbetet syftar till att avvärja de risker för diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling som finns i verksamheten. Riskerna kan kartläggas på olika sätt. Förebyggande åtgärder ska motiveras av vad som kommer fram i en kartläggning.

Indirekt diskriminering
Indirekt diskriminering sker när en förskola/skola tillämpar en bestämmelse eller ett förfaringssätt som verkar neutralt, men som i praktiken missgynnar ett barn/elev på ett sätt som har samband med diskrimineringsgrunderna. Om exempelvis alla barn/elever serveras samma mat, kan det indirekt diskriminera de barn/elever som på grund av religiösa skäl eller på grund av en allergi behöver annan mat.

Kränkande behandling
Kränkande behandling är uppträdande som kränker ett barn/elevs värdighet, men som inte har samband med någon diskrimineringsgrund för trakasseri. Det kan till exempel handla om att ett barn/elev blir retad för sitt utseende. Ett barn/elev kan bli utsatt för kränkande behandling av personal som av andra barn/elever.

Kränkande behandling kan vara:
- fysiska (slag, knuffar)
- verbala (hot, svordomar, öknamn)
- psykosociala (utfrysning, grimaser, ignorering, nonchalering)
- texter och bilder (teckningar, lappar, sms, mms, foton, meddelanden på sociala medier)

Repressalier
Personal får inte utsätta en elev för straff eller annan form av negativ behandling på grund av elev eller vårdnadshavare har anmält skolan för diskriminering eller påtalat förekomsten av trakasserier eller kränkande behandling.

Trakasserier och sexuella trakasserier
Trakasserier är uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsöverskridande identitet/uttryck eller ålder. Det kan bland annat vara att man använder sig av förlöjligande eller nedvärderande generaliseringar med koppling till diskrimineringsgrunderna.

Trakasserier kan också vara av sexuell natur. De kallas då för sexuella trakasserier. Förutom kommentarer och ord kan det vara av någon till exempel tafsar eller kastar närgångna blickar. Det kan också handla om ovälkomna komplimanger, inbjudningar och anspelningar.

Trakasserier och sexuella trakasserier är ett beteende som är oönskat. Det är den som är utsatt för trakasserier som avgör vad som är oönskat eller kränkande. Enligt lagen måste den som trakasserar förstå hur agerandet upplevs för att det ska bli fråga om trakasserier eller sexuella trakasserier. Det är därför viktigt att den som är trakasserad klargör för den som trakasserar att beteendet är obehagligt och ovälkommet. I vissa situationer kan kränkningen vara så tydlig att inga påpekande krävs från den som känner sig trakasserad.

Det gemensamma för trakasserier är att de gör att ett barn/elev känner sig förolämpad, hotad, kränkt eller illa behandlad. Ett barn/elev kan bli utsatt för trakasserier av personal som av andra barn/elever.

7.2 Lagstiftning och styrdokument

Skolväsendet vilar på demokratins grund
Skollagen (2010:800) slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att eleverna ska inhämta och utveckla kunskaper och värden.
Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Var och en som verkar inom skolan ska också främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för miljön.

Arbetsmiljölagen (AML)
AML, gäller även för barn/elever. Lagens ändamål är att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet samt att även i övrigt uppnå en god arbetsmiljö. Enligt AML ansvarar rektor för att det finns förutsättningar för att skapa en god arbetsmiljö som lever upp till bestämmelserna i AML.

Brottsbalken
Enligt brottsbalken är handlingar som kan betecknas som misshandel, ofredande och olaga tvång straffbara. Rektor ska handlägga ärendet enligt riktlinjer mot hot om våld.

FN:s barnkonvention
Barnkonventionen har sitt ursprung i principen om den inneboende värdigheten hos alla människor och deras obestridliga rättigheter. Barnkonventionen bygger på perspektivet att barnets bästa alltid ska komma i främsta rummet.

Artiklar inom området; artikel 2, 12, 19, 28 samt 36.

Förbud mot diskriminering och kränkande behandling
Diskrimineringslagen ska motverka diskriminering på grund av:
- kön
- könsöverskridande identitet eller uttryck
- etnisk tillhörighet
- religion eller annan trosuppfattning
- funktionsnedsättning
- sexuell läggning
- ålder

Huvudmannen eller personalen får inte utsätta ett barn eller en elev för kränkande behandling. (Skollagen 6 kap. 9 §)

Socialtjänstlagen
Enligt 14 kap 1 §, är både skolmyndigheten och alla anställda inom förskoleverksamhet, skolbarnomsorg och skola skyldiga att ”genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd”.

Värdegrunden
Uttrycker det etiska förhållningssätt som ska prägla verksamheten. Skolan ska främja förståelsen för andra människor och förmågan till inlevelse. Ingen ska utsättas för kränkande behandling. Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. (Skollagen 5 kap. 3 §)

7.3 Anmälningsskyldighet

Vid trakasserier och kränkande behandling
Det är viktigt att all personal i verksamheten tar alla signaler om trakasserier och kränkande behandling på allvar och agerar snabbt. Kränkningar upphör inte automatiskt utan brukar i stället öka om de inte aktivt motverkas.

All personal har anmälningsskyldighet att anmäla alla händelser där ett barn/elev upplever sig ha blivit utsatt för trakasserier eller kränkande behandling

Till socialtjänsten
Anmälningsskyldiga är all personal inom verksamheten och den omfattar sådant pedagoger och annan personal får kännedom om i sin yrkesutövning och som föranleder oro över ett barns/elevs situation.

Anmälningsskyldigheten regleras i kap. 14, 1 § socialtjänstlagen och det finns en hänvisning till denna bestämmelse i skollagen kap 29, 13 §.

Syftet med anmälningsskyldigheten är att socialtjänsten på ett så tidigt stadium som möjligt ska få kännedom om barn och ungdomar som behöver hjälp. Skyldigheten omfattar barn under 18 år och avser missförhållanden som antingen är kopplade till barnets/elevens hemmiljö eller dess eget beteende. Det kan handla om misstanke om övergrepp, vanvård eller brister i omsorgen i hemmet eller att barnet/eleven uppvisar ett riskbeteende.

Du hittar anmälningsblanketten till socialtjänsten på kommunens medarbetarportal Navet. Service, support och stöd i arbetet/Självservice, blanketter och mallar/Självservice och blanketter/Utbildningsförvaltningens blanketter/Barn som far illa